

ΚΩΣΤΑΣ ΔΙΚΑΙΟΣ

**ΑΠΟΠΕΙΡΑ ΕΠΑΝΑΔΙΑΤΥΠΩΣΗΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ.
ΚΡΙΤΙΚΟΣ ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΣΗΜΕΡΙΝΗ
ΣΥΓΚΥΡΙΑ.**

Περίληψη:

Η κρίση δεν είναι μόνον ελληνική. Περιορισμοί στους τομείς της κοινωνικής πολιτικής, περικοπές στις δαπάνες, αλλαγές στους φορείς παροχής παρατηρούνται και σε άλλες χώρες.

Πώς και πόσο επηρεάζει η κρίση την συγκρότηση του όρου ‘κοινωνική πολιτική’ τόσο σε επιστημονικό επίπεδο, όσο και σε επίπεδο εφαρμογής;

Οι περιορισμοί αυτοί παρουσιάζονται σε διάφορες ιστορικές στιγμές από την αρχαιότητα ως σήμερα με έμφαση ίσως στην πρώιμη νεωτερικότητα και τα χρόνια της βιομηχανικής επανάστασης.

Νέες μορφές αλλαγών και περιορισμών στην τρέχουσα περίοδο είτε στην Ελλάδα του μνημονίου είτε στην Βρετανία με την ‘μεγάλη κοινωνία’ – big society-.

Ένας νέος ορισμός της κοινωνικής πολιτικής που να συνδυάζει στόχους και αξίες της κοινωνικής και πολιτικής συνύπαρξης με την δυνατότητα περιγραφής των τρεχουσών αλλαγών ώστε να αντιμετωπιστεί η επίθεση που υφίσταται η ρύθμιση των ‘χρυσών χρόνων’ είναι αναγκαία.

Λέξεις κλειδιά: κοινωνική πολιτική, απόπειρα ορισμού, κρίση, μεγάλη κοινωνία.

ΚΩΣΤΑΣ ΔΙΚΑΙΟΣ

ΑΠΟΠΕΙΡΑ ΕΠΑΝΑΔΙΑΤΥΠΩΣΗΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ. ΚΡΙΤΙΚΟΣ ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΣΥΓΚΥΡΙΑ.

Όταν βρίσκεσαι σε αμηχανία για το πώς να ξεκινήσεις μία εισήγηση, είθισται η φράση ‘μια παλιά κινέζικη παροιμία λέει...’ . Στην προκειμένη περίπτωση θα ξεκινήσω με κάτι παρόμοιο. Μόνο που παρά τα όσα νομίζουμε η παροιμία μάλλον δεν είναι ούτε παλαιά, ούτε κινέζικη, πλην όμως είναι πολύ γνωστή, αν και είναι επίσης κάπως ασαφές αν πρόκειται περί ευχής ή κατάρας. «Είθε να ζής σε ενδιαφέροντες καιρούς» (<http://www.phrases.org.uk/meanings/may-you-live-in-interesting-times.html>) , αν και αυτό το οποίο ίσως είναι πράγματι κινέζικη παροιμία λέει «καλύτερα σκύλος σε περίοδο ειρήνης, παρά άνθρωπος σε περίοδο χάους» (<http://net.educause.edu/ir/library/pdf/ers0702/rs/ers07020.pdf>).

Οι καιροί στους οποίους ζούμε είναι οπωσδήποτε ενδιαφέροντες και ίσως και παραγμένοι τουλάχιστον στον χώρο τής κοινωνικής πολιτικής και όχι μόνον στην μνημονιακή Ελλάδα. Περικοπές στις δαπάνες και τους σκοπούς που σχετίζονται με το φάσμα της κοινωνικής πολιτικής, όπως και παρεμβάσεις στις δομές είναι ένα ευρύτατο φαινόμενο.

Οπότε, είναι ευχή ή κατάρα το να ζής σε ενδιαφέροντες και έντονους καιρούς;

Για τον παρατηρητή, τον σχολιαστή ίσως είναι και ευχή. Έχει αντικείμενα να εξετάσει, να αναλύσει. Όπως αναφέρθηκε και λίγο πριν οι αλλαγές συμβαίνουν με διαφορετικό τρόπο σε κάθε χώρα σε σχεδόν παγκόσμιο επίπεδο. Στις δομές, στους φορείς παροχής, στις δαπάνες. Τρανό παράδειγμα η συζήτηση για την ‘Μεγάλη Κοινωνία’ στην Βρετανία. Η κρίση όπως είναι φυσικό έχει ενδιαφέρον και για εμάς, ενώ παράλληλα το νοιώθουμε όλοι είναι κατάρα να το ζής ως χρήστης των υπηρεσιών, ως πολίτης γενικότερα.

Τι μάς δίνει η τρέχουσα, παρούσα και περιρρέουσα κρίση; Την ευκαιρία και την ανάγκη να επαναδιατυπώσουμε κάποιους όρους.

Η εισήγησή μου επιθυμεί να αποτελέσει μια απόπειρα επαναδιατύπωσης ενός ορισμού τής κοινωνικής πολιτικής ανάμεσα στις περιγραφικές προσεγγίσεις και μία κριτικά και αξιακά προσανατολισμένη προσέγγιση που είναι περισσότερο συμβατή με την αναγκαία σήμερα παρέμβαση στο κοινωνικό γίνεσθαι.

Όλοι γνωρίζουμε την διττή έννοια του όρου ‘κοινωνική πολιτική’ τόσο ως γνωστικό αντικείμενο, όσο και ως σειρά δράσεων από δημόσιους κυρίως φορείς. Τίθεται ένα ζήτημα: Ποια είναι η σχέση ανάμεσα στα δύο, ειδικά μέσα στην κρίση;

Είναι τόσο επιστημονικά όσο και κριτικά επαρκής ένας ορισμός της κοινωνικής πολιτικής τόσο ως αντικείμενο δράσης σε ορισμένους τομείς (πχ Παιδεία, Υγεία, Ασφάλεια, Ασφάλιση) ή με βάση τις ομάδες στόχου (πχ Παιδιά, Ηλικιωμένοι, Μετανάστες, Χρονίως Πάσχοντες κλπ) χωρίς να γίνεται αναφορά στο περιεχόμενο της παρέμβασης; Αποτελεί συστατικό στοιχείο της κοινωνικής πολιτικής ο καθορισμός τού επιδιωκόμενου αποτελέσματος της παρέμβασης (πχ μείωση ανισοτήτων, εξάλειψη στιγματισμού, παροχή δυνατοτήτων), ή μπορούμε να θεωρούμε ως κοινωνική πολιτική όλα τα μέτρα κοινωνικής παρέμβασης όταν αποσκοπούν απλώς στην συντήρηση υπάρχουσών κοινωνικών δομών και ανισοκατανομών, χωρίς την επιθυμία προαγωγής της κοινωνικής δικαιοσύνης και ισότητας, και πέραν ενός αξιακού πλαισίου πιθανόν όπως αυτό μπορεί να οριστεί από τις έννοιες της ευημερίας, της ελευθερίας, της αξιοπρέπειας κλπ; Μία πρόσθετη και εν παρενθέσει παράμετρος αφορά την σχέση πρόθεσης και αποτελέσματος στην λήψη των μέτρων. Η ένταξη αποφάσεων σε σχέση με την κοινωνική και πολιτική πραγματικότητα στο πλαίσιο της κοινωνικής πολιτικής κρίνεται από την πρόθεση τού νομοθέτη, ή από το αποτέλεσμα που επέφεραν (πχ το ‘εκκλησιαστικόν’ και το ‘δικαστικόν’ στην αρχαία Αθήνα αποσκοπούσαν στην επίτευξη απαρτίας στα όργανα της πολιτείας αλλά ίσως βοηθούσαν τους ενδεείς, τα μέτρα στο αναγεννησιακό Παρίσι και την Τυδωριανή Αγγλία στην πειθάρχηση στην νέα μορφή εργασίας, αλλά ίσως κάλυπταν ανάγκες των ‘άξιων’ και ‘ντροπαλών’ πτωχών κλπ.). Στο σημείο αυτό να προσθέσουμε και την παράμετρο της εκκοσμίκευσης και πολιτικοποίησης της παρέμβασης στα κοινωνικά πράγματα (και κυρίως στην φτώχεια και την ασθένεια) έναντι της εκκλησιαστικής και θρησκευτικής (κυρίως καθολικής) φιλανθρωπίας. Ειδικά όταν κάποια από τα βοηθήματα συνδυάζονται με ειδικές στολές και στιγματισμό, ή ακόμη και με τον κίνδυνο αποπομπής και μαστίγωσης. Πειθάρχηση, ένταξη σε ορισμένες μορφές εργασίας (αλλά και μία μορφή βοήθειας μια και όπως αναφέρει και ο Fraser 2003 το επίπεδο διαβίωσης εκεί ίσως ήταν λίγο καλύτερο από ό,τι στις αγροτικές περιοχές), παρουσιάζεται και στα πτωχοκάτεργα στην Βικτωριανή Μεγάλη Βρετανία, τα οποία έμειναν όμως γνωστά και ως χώροι του αίσχους, λόγω στιγματισμού και υποχρεωτικής εργασίας. Όλα τα παραπάνω αναφερόμενα μέτρα εξετάζονται σε βιβλία κοινωνικής πολιτικής και ιστορίας κοινωνικής πολιτικής χωρίς

να είναι σαφές αν αναφερόμαστε στην πρόθεση, το αποτέλεσμα, τις αξίες σε σχέση με την πρόθεση, την ομάδα στόχου, τον φορέα εκπόνησης των δράσεων, το φάσμα των δράσεων κλπ. Μήπως η κρίση, είτε με την μορφή των περικοπών στην Ελλάδα, είτε της συζήτησης για την Μεγάλη Κοινωνία στην Βρετανία, (ή και τις αλλαγές σε άλλες χώρες) μάς βοηθάει να ξανασκεφθούμε και να επανατοποθετηθούμε;

Εν άλλους:

Πώς και πόσο επηρεάζεται το επιστημονικό πεδίο και αντικείμενο 'κοινωνική πολιτική' από την κοινωνική και πολιτική πραγματικότητα που μάς περιβάλλει; Και πώς μπορεί να συμβάλει σε αυτήν την πραγματικότητα; Βάσει ποίας μεθοδολογίας ορισμού τού αντικειμένου μελέτης; Αν για τον ορισμό μας προχωρήσουμε με βάση την

A/ Δράση μόνο περιγραφή έχουμε:

A1> φορέων που αναλαμβάνουν δράσεις

A2> ομάδων στόχου των δράσεων

A3> δράσεων

τους

B/ Στόχους έχουμε

B1> αξίες, ηθική δέσμευση κλπ

B2> αναπαραγωγή παραγωγικής δυνατότητας της οικονομίας

B3> αναπαραγωγή κοινωνικών δομών και ισορροπιών.

Αν δεχθούμε το B1, τότε τοποθετούμεθα αξιακά έναντι τής κοινωνίας και των προβλημάτων, αλλά δεδομένων των κυβερνητικών επιλογών εν μέσω κρίσεως (και όχι μόνον στην Ελλάδα), τίνι τρόπο δεν έχουμε επιστημονικό αντικείμενο!!! Προσπαθούμε εξ ορισμού να μελετήσουμε την άρνηση του αντικειμένου μας. Είναι λοιπόν η κοινωνική παρέμβαση με αξιακούς στόχους (και όχι απλώς με στόχους την διατήρηση τής ευταξίας και παρούσας κοινωνικής δομής) συστατικό κομμάτι τής επιστήμης τής κοινωνικής πολιτικής αλλά και τής κοινωνικής πολιτικής ως (κατά μείζονα λόγο) κρατικής δράσης;

Σε γενικές γραμμές γνωρίζουμε ότι η κοινωνική πολιτική εννοιολογικά αντικατοπτρίζει ιδεολογικές επιλογές μίας κοινωνίας, ίσως ακόμη-ακόμη και αξίες (με την έννοια των δεσμευτικών ηθικών στόχων, όπως η αλληλεγγύη και η κοινωνική

δικαιοσύνη, η ευημερία, όσο ασαφείς κι αν μπορεί να θεωρηθούν οι έννοιες αυτές μέσα και στην πολιτική θεωρία). Η αποτυχία επίτευξης των στόχων αυτών συνήθως εκλαμβάνεται ως κοινωνικό πρόβλημα, ενώ παράλληλα, για την επίτευξή της προϋποτίθεται μια αναδιανομή πόρων. Δεν πρέπει να διαφεύγει της προσοχής μας όμως ότι οι παρεμβάσεις στον τομέα αυτό της κοινωνικής πολιτικής συνήθως αναπαράγουν και νομιμοποιούν κοινωνικές συνθήκες και υφιστάμενες σχέσεις και δομές. (Σακελλαρόπουλος και Βενιέρης (2004), Δ. Βενιέρης και Χ. Παπαθεοδώρου (2003), J. Hills 2003, V. George 2010, Δικαίος 2010).

Τελικά πού θα βάλουμε το βάρος έτσι ώστε να κατανοήσουμε και ορίσουμε την κοινωνική πολιτική, ειδικά σε περίοδο κρίσης;

Έγιναν νωρίτερα αναφορές στην ιστορική εξέλιξη μορφών κοινωνικής παρέμβασης, οι οποίες σύμφωνα με την βιβλιογραφία εντάσσονται στο αντικείμενο 'κοινωνική πολιτική' και 'ιστορία κοινωνικής πολιτικής', κάτι το οποίο αποτελεί και μέρος του γενικότερου προβληματισμού μου, και με βασανίζει από όταν έγραφα και έκανα την επιμέλεια του βιβλίου για την Ιστορία της Κοινωνικής Πολιτικής, στο οποίο έχω αναφερθεί συχνά νωρίτερα.

Σήμερα βιώνουμε περικοπές στην Ελλάδα, αλλά όχι μόνο. Στην Ιταλία βουλευτές προχώρησαν σε αμοιβαίες ανταλλαγές χειροδικιών εντός κοινοβουλίου (προφανώς δε και 'λόγοι ερρόθουν αλλήλοις κακοί' όπως θα έλεγε και ο φύλακας στην Σοφόκλειο Αντιγόνη), για τις αλλαγές στο ασφαλιστικό-συνταξιοδοτικό, εντάσεις και περικοπές παρατηρούμε στην Πορτογαλία, την Ισπανία κλπ.

Αναφέρθηκε και νωρίτερα η βρετανική περίπτωση στην οποία στρέφεται η συνέχεια της εισήγησης, αντλώντας από τα δύο πρόσφατα συνέδρια της Βρετανικής Εταιρείας Κοινωνικής Πολιτικής. Και τα δύο αυτά συνέδρια το 2010 και το 2011 είχαν αναφορές στις τρέχουσες εξελίξεις. Κατά παράδοξο και ενδιαφέροντα τρόπο το Συνέδριο του 2010 το οποίο προκηρύχθηκε, οργανώθηκε και πραγματοποιήθηκε στην περίοδο της μετάβασης από την διακυβέρνηση των 'Νέων Εργατικών' προς την κυβέρνηση συνασπισμού Συντηρητικών-Φιλελεύθερων Δημοκρατικών ανέφερε στην θεματολογία του τον όρο change, και περιελάμβανε (και) εισηγήσεις με θεματολογία σχετική με την ιδεολογία και την εφαρμογή της ιδεολογίας των κυρίων κομμάτων εξουσίας (με μικρές αναφορές και στους Φιλελεύθερους Δημοκράτες λόγω κυβέρνησης συνασπισμού), καθώς και την μετάβαση από την μία διακυβέρνηση στην

άλλη και τις προοπτικές και φόβους περαιτέρω αλλαγών και περικοπών, όπως και περάσματος στην Big Society (C. Bochel, 2010¹). Το συνέδριο του 2011 από την μεριά του ασχολήθηκε εντονότερα με τις εξελίξεις και περικοπές μετά τον Μάιο 2010. Παρατηρούμε ότι και στα δύο συνέδρια έγιναν αναφορές στις περικοπές και αναδιαρθρώσεις με συχνές αναφορές στο κομματικό πλαίσιο. Ειδικά, στο πλέον πρόσφατο (Ιούλιος 2011).

Όπως αναφέρθηκε και νωρίτερα, η συζήτηση για τις αλλαγές στην βρετανική κοινωνική πολιτική τα τελευταία δύο με τρία χρόνια γίνεται σε μεγάλο βαθμό γύρω από τον όρο της 'Μεγάλης Κοινωνίας' ('Big Society'), που καλύπτει σημαντικό μέρος της επιστημονικής αρθρογραφίας πριν το Συνέδριο του 2011 του οποίου και απετέλεσε θέμα, όπως και της κατοπινης επιστημονικής συζήτησης.

Έναν όρο που σημαντικός αριθμός βρετανών πολιτικών και κοινωνικών επιστημόνων (με μόνη ίσως και φωτεινή εξαίρεση τον πρωθυπουργό και γεννήτορά της κύριο David Cameron) θεωρούν εξαιρετικά ασαφή και θολό. Σαφήνεια βρίσκει κυρίως ο ίδιος καθώς την έχει ορίσει σε διαφορετικές στιγμές και σε διαφορετικά ακροατήρια ως ενίσχυση, συμμετοχή, ελευθερία, ρόλο κοινοτήτων, αυτό-υπευθυνότητα, αποκέντρωση, εθελοντισμό κλπ, σε συνδυασμό πάντα με μία μείωση τού ρόλου και τής ισχύος τής κρατικής γραφειοκρατίας. Οι κριτικές προσεγγίσεις στην πολιτική ιδέα ή ακόμη και πολιτικό ιδεολόγημα περί 'Big Society' κάνουν αναφορές στην προσπάθεια προπετάσματος ώστε να επιτευχθούν περικοπές κοινωνικών δαπανών, να μπουν νέες δυνάμεις και φορείς κυρίως τοπικοί μη-κερδοσκοπικοί έτσι ώστε να αυξηθεί ο ανταγωνισμός και να μειωθούν οι δαπάνες, με ένα άπλωμα τής κοινωνίας προς τα εμπρός (το οποίο και ας μην δηλώνεται ρητά, υπονοεί μία αναδίπλωση τού – σοσιαλδημοκρατικού και προνοιακού κράτους, τής μεταπολεμικής περιόδου). Οι αναφορές συνδυάζονται με την μείωση του ελλείμματος, την αντίθεση στον νέο-κεϋνσιανισμό, περικοπές και ιδιωτικοποιήσεις κλπ Σύγκριση γίνεται στην σχετική αρθρογραφία σε επιστημονικά περιοδικά και με την περίοδο διακυβέρνησης Thatcher (και σε λιγότερο βαθμό Major) και την τότε προσπάθεια και ιδεολογία για την αναδίπλωση τού κράτους (rolling back the state) και στην συνέχεια την citizen's charter των κυβερνήσεων Major, ενώ δεν διαφεύγει της προσοχής και η ιδεολογική

¹ Υπάρχουν και αρκετές ακόμη σχετικές εισηγήσεις, οι οποίες όμως είτε δεν αναρτήθηκαν κατόπιν στην ιστοσελίδα του Συνεδρίου, είτε αναρτήθηκαν ως προσωρινά υπό διαμόρφωση κείμενα με παράκληση μη-αναφοράς. Βλ. σχετική ιστοθέση, <http://www.social-policy.org.uk/lincoln2010.html>.

διάσταση τής ατομικής έναντι της κοινωνικής και κρατικής ευθύνης. Γίνεται ανάλυση για την ιδεολογική σχέση Thatcher-Cameron και την προσπάθεια τού δεύτερου να δώσει μία εικόνα αποστασιοποίησης από τις πλέον ακραίες μορφές ιδεολογιών και εφαρμογής ιδεολογιών τής προκατόχου του στις κυβερνήσεις των Συντηρητικών, αν και συχνά διαφαίνεται μία συμφωνία σε ουσιαστικές προκείμενες. (Taylor-Gooby and Stoker, 2011; Mycock and Tonge, 2011; Taylor-Gooby, 2011; Taylor-Gooby, 2011b; Evans, 2010).

Ειδικότερα στο Συνέδριο παρουσιάστηκαν εισηγήσεις για τις ιδεολογικές προσπάθειες των Συντηρητικών να αποστασιοποιηθούν από τον ακραίο νέο-φιλελευθερισμό τής περιόδου 1979-97 βλέπε πχ Fred Powell (2011), ή ως μία μέσω αντιφάσεων νομοθετικής παρέμβασης (άρα κρατικής ισχύος), και ενίσχυσης του ρόλου εθελοντικών μη-κερδοσκοπικών οργανώσεων (θα προσέθετα με ομοιότητες αλλά και θεσμική συνέχεια με κάποιες της Βικτωριανής περιόδου), ώστε να επιτευχθεί μείωση κρατικής παρέμβασης και κυρίως δαπανών εν μέσω δημοσιονομικών περιορισμών και προβλημάτων και στο όριο μίας οιονεί συμπληρωματικότητας, έτσι ώστε (τουλάχιστον κατά την θέληση του νομοθέτη) να μην γίνεται μείωση προσφερομένων υπηρεσιών, αλλά αλλαγή τού φορέα παροχής (Teasdale and Alcock, 2011). ενώ υπήρξαν εισηγήσεις και για μείωση δαπανών, αλλαγή φορέων παροχής, ενίσχυση ατομικής ευθύνης έναντι κρατικής προστασίας σε κοινωνικά ζητήματα ανάγκες και κινδύνους, οιονεί έως πραγματικές ιδιωτικοποιήσεις και αλλαγές αντίστοιχου μεγέθους, αλλά διαφορετικής υφής από εκείνες τού σχεδίου Beveridge (Taylor-Gooby, 2011b).

Οι συζητήσεις αυτές είναι παρούσες και στο Social Policy Review 23 (Hoden, Kilkey, Rameia, eds, Policy Press), με αναφορές στις εσωτερικές ιδεολογικές αντιπαραθέσεις των Συντηρητικών, τον ρόλο και την συμμετοχή ομάδων σε γειτονιές, τις σχέσεις με το ιστορικό παρελθόν κλπ. Για γενικότερα στοιχεία μπορεί κάποιος να ανατρέξει στην ιστοθέση τού Συνεδρίου <http://www.social-policy.org.uk/lincoln2011.html>. Μολαταύτα, και σε αυτήν την περίπτωση αρκετά κείμενα εισηγήσεων είτε δεν έχουν αναρτηθεί είτε δεν θεωρούνται έτοιμα προς αναφορά από άλλους ερευνητές από την πλευρά τών συγγραφέων τους.

Συνολικά τόσο στις εισηγήσεις του Συνεδρίου, όπως και κυρίως στην σχετική επιστημονική αρθρογραφία που προηγήθηκε αλλά και ακόμη περισσότερο ακολούθησε έγιναν και γίνονται εκτενείς συζητήσεις για την έννοια της ‘Big Society’.

Καθίσταται λοιπόν σαφές ότι κρίση (με διαφορετική έστω μορφή) είναι σε εξέλιξη και στην Μεγάλη Βρετανία. Και ότι η κρίση αυτή συζητείται και στα εκεί επιστημονικά φόρα, όπως και στο δικό μας Συνέδριο.

Παρατηρούμε λοιπόν, ότι στην επιστημονική συζήτηση η οποία διεξάγεται εν μέσω κρίσεως σε μία χώρα που στο σχετικά πρόσφατο παρελθόν απετέλεσε κοιτίδα και ίσως και υπόδειγμα μορφών κοινωνικής πολιτικής, ενώ στο απώτερο παρελθόν παρουσίαζε αρνητικά στοιχεία, αυτή (η συζήτηση) επικεντρώνεται στα προβλήματα, τις προκείμενες και αίτια της κρίσης, όπως και τις επιπτώσεις της. Παρ’ όλα αυτά όμως οι συζητήσεις ελάχιστα έως καθόλου υπεισέρχονται σε έναν αναστοχασμό για τις συνιστώσες του ίδιου του πολιτικού-κοινωνικού, αλλά και του επιστημονικού αντικειμένου ‘κοινωνική πολιτική’. Αυτή η έλλειψη μάς προξενεί κενά θεωρητικών θεμελιώσεων.

Τίθεται λοιπόν ξανά το ερώτημα: πώς ορίζεται η κοινωνική πολιτική εν κρίσει και εν συρρικνώσει; Τι μπορούν να μάς προσφέρουν ως γνώση, εμπειρία, αλλά και ως υλικό συγκρότησης του όρου και επιστημονικού αντικειμένου παλαιότερες ιστορικές περίοδοι με περιορισμένο φάσμα μορφών παρέμβασης που δεν οδηγούσε πάντα (και δεν αποσκοπούσε) στην μείωση ανισοτήτων, την κοινωνική ασφάλεια ή την αξία της ελευθερίας, αξιοπρέπειας κλπ; Τόσο ως πραγματικότητα όσο και ως επιστημονικό αντικείμενο; Ποια είναι η σχέση ανάμεσα στα δύο (δράση και επιστημονικό αντικείμενο) τόσο σήμερα όσο και μέσα στον χρόνο;

Αναφέρθηκε νωρίτερα ότι αν παραμείνουμε σε έναν ‘αξιακό’ ορισμό ως πχ κάλυψη αναγκών και επίτευξη ελευθερίας από εξωγενείς συνθήκες και παράγοντες που περιορίζουν την αυτόβουλη δράση και την πραγμάτωση ελπίδων και επιδιώξεων, όπως και την προστασία της (ανθρώπινης) αξιοπρέπειας, τότε κινδυνεύουμε να βρεθούμε χωρίς αντικείμενο είτε μέσα στην παρελθοντική ιστορία είτε μέσα στην σημερινή πραγματικότητα των περικοπών. Σχεδόν το ίδιο όμως και για τους περιγραφικούς ορισμούς όταν βρισκόμαστε ενώπιον περικοπών (όταν μας

ενδιαφέρον τα αντικείμενα δράσης), αλλαγών στους παρόχους (όταν επικεντρώνουμε στους φορείς), αποκλεισμών ομάδων στόχου κλπ. Μπορούμε να μελετήσουμε (και ακόμη περισσότερο να ορίσουμε ως επιστημονικό μας αντικείμενο) κάτι που δεν υπάρχει;

Τόσο η ιστορία, όσο και η τρέχουσα σε ελληνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο κρίση, μάς φέρνουν αντιμέτωπους με το ερώτημα. Το οποίο σε τελική ανάλυση εκτός από επιστημονικό είναι και βαθύτατα πολιτικό. Πώς θα υπερασπιστούμε την κοινωνική πολιτική κυρίως στην μορφή τού μεταπολεμικού Keynes-ιανού κράτους πρόνοιας των χρυσών χρόνων;

Μία λύση είναι να προσπαθήσουμε αν συγκεράσουμε τους ορισμούς που ως τώρα θεωρούμε ασύμβατους, ίσως δε και αντιτιθέμενους. Την 'άξιακή' με την 'εμπειρική' και 'περιγραφική' προσέγγιση. Να θεωρήσουμε την κοινωνική πολιτική ως την επιθυμία από πλευράς τής αριστοτελικής 'πόλεως' τής επίτευξης τών στόχων τής ευημερίας, ασφάλειας, αξιοπρέπειας, (θετικής) ελευθερίας, ισότητας, κοινωνικής δικαιοσύνης κλπ, σε τελική ανάλυση τού 'ευ ζήν'. Να τονίσουμε ότι αυτά μπορούν να επιτευχθούν και στο άμεσο παρελθόν (ως τα τέλη τής δεκαετίας τού 1970 στο μεγαλύτερο μέρος τής Ευρώπης) επετεύχθησαν μέσω παρεμβάσεων που ήσαν κυρίως δημόσιες και κρατικά εκπορευόμενες σε ένα ευρύτατο φάσμα δράσεων, και αποσκοπούσαν τόσο στην συνολική κοινωνία όσο και σε συγκεκριμένες ομάδες στόχου, λαμβάνοντας υπ' όψιν και τον στόχο τής κοινωνικής αναπαραγωγής (ειδικά μέσα σε ένα αναδιανεμητικό πλαίσιο). Και έχοντας έναν τέτοιο συνδυαστικό ορισμό μπορούμε να συνεχίσουμε και εμπειρικές προσεγγίσεις περιγράφοντας και αξιολογώντας την γύρω μας πραγματικότητα, ώστε να εξηγήσουμε πως, πώς και γιατί η παρούσα κατάσταση και οι τρέχουσες εξελίξεις αποτελούν παράβαση και άρση στόχων συγκρότησης τής ανθρώπινης πολιτικής κοινωνίας αλλά και μίας ιστορικής προσπάθειας που με άλματα και πισωγυρίσματα ξεκίνησε από το 'εκκλησιαστικόν', το 'δικαστικόν' το 'υπέρ αδυνάτων βοήθημα' και την 'διωβελία' αν όχι από ακόμη παλαιότερα με τις πρώτες ρυθμίσεις ημερομισθίων και αμοιβών στην Μεσοποταμία τού 1800 πΧ.

Για να επιστρέψουμε στην αρχική μας φράση, είναι ευχή για τον επιστήμονα να ζή σε ταραγμένους καιρούς. Οφείλει να αναζητήσει λύσεις, απαντήσεις, διεξόδους και τις

βάσεις τού αντικειμένου του. Πράγματα και παράγοντες απαραίτητους για να μην καταστεί η ζωή σε ταραγμένους καιρούς κατάρα για όλους μας.

Η υπεράσπιση τής κοινωνικής πολιτικής και προστασίας σε περίοδο κρίσης και συρρίκνωσης -μέσω τής εφαρμογής και μελέτης τού επιστημονικού μας πεδίου και αντικειμένου, αλλά και τής επανα-αναζήτησης ορισμών-, είναι ένα επιστημονικό και ηθικό καθήκον μας, μέσα στις δυνατότητές μας ως κοινωνικών επιστημόνων.

Παραπομπές.

<http://www.phrases.org.uk/meanings/may-you-live-in-interesting-times.html>

<http://net.educause.edu/ir/library/pdf/ers0702/rs/ers07020.pdf>

<http://www.social-policy.org.uk/lincoln2010.html>

<http://www.social-policy.org.uk/lincoln2011.html>

www.cabinetoffice.gov.uk/sites/default/files/resources/building_big_society_o.pdf
published 18/5/2010, visited 23/05/11

Abel-Smith, Brian *Κοινωνική Ασφάλεια* στο Ραφαήλ Μάριος (2001) *Κοινωνική Προστασία και Κοινωνική Διοίκηση* Εκδόσεις Αντ. Σάκκουλα Αθήνα-Κομοτηνή.

Βενιέρης Δημήτρης (1998), *Εισαγωγή στην Κοινωνική Πολιτική* Δακτυλογραφημένες σημειώσεις ΔΠΘ, Ξάνθη

Βενιέρης Δημήτρης και Παπαθεοδώρου Χρίστος (2003) *Τι Είναι Κοινωνικό και τι Πολιτικό στην Κοινωνική Πολιτική Σήμερα;* Στο Βενιέρης Δημήτρης και Παπαθεοδώρου Χρίστος (επιμ) *Η Κοινωνική Πολιτική στην Ελλάδα Σήμερα* Ελληνικά Γράμματα Αθήνα

Δικαίος Κ. (επ) 2010 *Ιστορία Κοινωνικής Πολιτικής* Αθήνα, Gutenberg (*)

Σακελλαρόπουλος και Βενιέρης (2004) Σακελλαρόπουλος Θόδωρος και Βενιέρης Δημήτρης (2004): *Πρόλογος* στο Spicker Paul *Το Κράτος Πρόνοιας μία γενική θεωρία* Εκδόσεις Διόνικος, Αθήνα

Bochel, C. (2010) http://www.social-policy.org.uk/lincoln/Bochel_C.pdf

Evans S. (2010): 'Mother's Boy: David Cameron and Margaret Thatcher', *The British Journal of Politics and International Relations* Vol. 12 (3) pp325-343

Fraser D. (2003): 'The Evolution of the British Welfare State', Palgrave MacMillan, Houndmills.

George V., (2010) *Major Thinkers in Welfare: Contemporary issues in historical perspective*, Bristol, Policy Press.

Hills John (2003): *The Distribution of Welfare* στο Alcock Pete, Erskine Angus and May Margaret (eds) *The Student's Companion to Social Policy*, Blackwell Publishing, Oxford

Hoden, Kilkey, Rameia, eds, 2011 *Social Policy Review 23 Analysis and Debate in Social Policy*, Policy Press, Bristol (*)

Mycock A., & Tonge J.: 'A big Idea for the Big Society? The Advent of National Citizen Service', the *Political Quarterly* Vol. 82 No.1 , pp 56-66, January-March 2011.

Powell Fred (2011) 'Big Society' στο <http://www.social-policy.org.uk/lincoln2011/Powell%20F%20P2.pdf>

Taylor-Gooby P. (2011): 'Does Risk Society Erode Welfare State Solidarity?' *Policy & Politics* vol 39 no 2 pp147-161

Taylor-Gooby P. & Stoker G.(2011): 'The Coalition Programme: A new vision for Britain or Politics as Usual?' , the *Political Quarterly* Vol. 82 No.1 , pp 4-15 January-March 2011.

Taylor-Gooby 2011b: <http://www.social-policy.org.uk/lincoln2011/Taylor-Gooby%20P4.pdf>

Teasdale and Alcock, 2011: <http://www.social-policy.org.uk/lincoln2011/Alcock%20and%20Teasdale%20P3%20.pdf>

(*) Για τους συλλογικούς τόμους οι αναφορές καλύπτουν συνεισφορές με την μορφή διαφορετικών κεφαλαίων από διαφορετικούς συγγραφείς.